

"L'arquitectura ha de respectar la història i la cultura"

Diuem que Barcelona és potser l'única ciutat del món on els ciutadans discuteixen d'arquitectura i disseny. Podria cridar l'atenció que això no passi a Nova York o a Londres. Però per Jaume Duró, arquitecte de dilatada carrera i distingit en diversos certàmens, no és sorprenent.

—Per què hi ha aquest interès per l'arquitectura?

—Hi coincideixen diversos factors. Per una banda l'arquitectura sempre ha estat molt pròxima als ciutadans i ha tingut una projecció. Fa uns anys es va fer una enquesta a visitants estrangers en què els preguntaven què era allò que més coneixien de Barcelona. Allò que

més era el Barça i després Gaudí. La gent també sent la ciutat molt seva. Hi ha debats sobre qualsevol nova actuació urbanística, i això denota que la gent se l'estima. També és cert que els Jocs Olímpics van ser una ocasió única per a fer arquitectura brillant, espectacular. Però crec que el fet principal és que la gent se la sent seva. Quan una ciutat no

Jaume Duró (Lleida, 1944) presideix des del 1993 la Unió Internacional d'Arquitectes (UIA), un organisme que agrupa professionals de noranta-sis estats. El juliol de l'any vinent presidirà el XIX Congrés Mundial de l'UIA, que farà de Barcelona, durant uns dies, la capital mundial de l'arquitectura.

—Crec que hi ha hagut èpoques dolentes i que no s'han acabat. Encara vivim un desgavell. Vivim una època en què el factor econòmic, els diners, han passat a tenir una preponderància que no havien arribat a tenir mai. Amb la competitivitat, el mercat únic, la globalització de l'economia, i l'efecte que només té importància allò que es pot valorar en diners. El desgavell continua en molts aspectes perquè el fet econòmic ha passat a tenir una importància principal. I això distorç molts elements que segurament moltíssima gent valorem.

—Com ha variat la visió dels arquitectes sobre aspectes socials com ara l'atenció sanitària o la qualitat ambiental?

—Si els contemplem globalment, els problemes sanitaris o d'energia, evidentment, varien molt. Però parlant de l'entorn més propi, si hem d'enraonar d'arquitectura amb finalitats diferents, aquest país ha canviat moltíssim aquests últims vint anys. Qualsevol municipi es troba dintre una xarxa de serveis sanitaris i té instal·lacions esportives i escoles. Em sembla que ha estat un dels canvis més espectaculars esdevinguts en qualsevol país del món en tan poc de temps.

—L'UIA acull països tan diferents com Alemanya, Bangla Desh, Austràlia o Xile. Con enfoquen la dotació d'infraestructures els països amb menys mitjans?

—Nosaltres hem treballat en diverses línies. En habitatge hem desenvolupat concursos internacionals, juntament amb les Nacions Unides, per a la gent sense casa. Concursos plantejats per resoldre el problema a llocs amb molt pocs mitjans, de la mateixa manera que amb el Comitè Olímpic Internacional hem promogut instal·lacions esportives amb costos mínims.

—Es construeix amb una visió occidental?

—Ara que hi ha una globalització de la tecnologia, cal tenir en compte les necessitats diferents. El cas de l'automòbil, per exemple, no planteja greus problemes, perquè un cotxe japonès pot servir en un país de l'Àfrica. Però no és tan fàcil exportar l'arquitectura, perquè va relacionada amb la cultura del poble. La relació cultural amb el país és un dels factors determinants. Quan un país molt potent, com ara els Estats Units, construeix un edifici molt important, posem per cas, en algun lloc de l'Àfri-

ca, la tecnologia és nord-americana i el respecte a la cultura del lloc és nul. En aquesta línia hem signat un acord amb la UNESCO per a establir les bases del que hauria de ser la formació de l'arquitecte en un pla internacional: una persona formada en el camp de les humanitats i de la tècnica, de manera que qualsevol arquitecte de qualsevol país, si col·laborés amb països exportadors de tecnologia, sabés respectar la cultura del poble on es construeix.

—Aleshores, l'arquitecte és una barreja de tècnic i d'humanista?

—La directiva europea de l'any 85 defineix l'arquitecte com un professional que té un doble component: humanístic i tècnic. L'enginyer segurament que té una formació més tècnica i especialitzada. Però l'arquitecte treballa en construccions que donen cobertura a les persones i ha de considerar el sistema de vida. Ha de tenir un respecte a la cultura i la història del país. Quan hi ha un desequilibri en un d'aquests dos aspectes, se'n sobrevalora un en detriment de l'altre. Això ha passat a França, on en ocasions no han tingut prou cura de la part tècnica, i l'arquitecte s'ha convertit en una mena de decorador, com si només fes façanes. L'arquitecte ha de sumar l'aplicació de les noves tecnologies al desenvolupament del que ha estat sempre l'arquitectura: una activitat amb una forta càrrega cultural.

—Potser aquests darrers anys ha privat massa l'estètica i s'ha volgut ser agosarat per desmarcar-se del passat?

—L'exageració de la part formal dels edificis respecte a la realitat és el que els fa falsos. Un cotxe amb motor petit i carrosseria de fórmula 1 pot ser molt bonic, però quan arrenca es veu que és fals. Pot tenir impacte momentani, però no aguanta el pas del temps. En arquitectura es pot ensarronar, però es veu si és un bluff.

—Vostè va guanyar un premi FAD al 1973 i una selecció FAD al 1993. Ha canviat molt l'arquitectura en vint anys?

—En el fons, crec que no. Però el fet és que en els discursos es pot subratllar més una cosa o una altra. Abans bàsàvem tot el nostre procés de disseny en conceptes com ara funció-forma. Les coses tenien la forma que havien de tenir segons la funció prevista. Hi ha hagut etapes d'un modernisme que ha posat afegits sense justificació, però crec que tornem a estar en la fase de major sentit comú.

és de ningú, una d'aquestes que en diuen —crec que mal aplicadament— cosmopolites, tothom s'hi sent estranger, com si hi fos de pas. En aquesta mena de ciutats la gent perd interès pel que s'hi fa.

—Ha patit Barcelona massa èpoques de creixement desordenat que ara patim?

"Parlar del medi ens ha agafat a quasi tots amb el peu canviat."

—*Un dels punts de discussió a Barcelona serà el de l'energia. Des de quan els arquitectes ho consideren un problema clau?*

—L'energia, el desenvolupament sostenible, les coses duradores foren algunes de les inquietuds més importants entre el conjunt dels 14.000 arquitectes que assistiren al congrés de Xicago, del 1993. Parlar del medi ens ha agafat a quasi tots amb el peu canviat. És una cosa que sembla absolutament natural i fins fa pocs anys la majoria, arquitectes inclosos, pensava que eren arguments de grups polítics. Però ha estat una realitat que hem acceptat en veient-la en tota la cruesa, que s'ha manifestat en molts aspectes. L'individu actual es va concentrant a les ciutats i sembla que aviat no es podrà parlar del món rústic. Això ha desbordat tota previsió. Ni ciutats com París, que potser molts considerarien modèlica, no tenien previst el problema de les deixalles. I això passa amb tot: energia, aigua, contaminació, sorolls... La realitat fa veure que els qui no hi creien o hi creien poc anaven equivocats.

—*Tindran un paper important les energies renovables als edificis?*

—Mentre les coses són assequibles, la gent no es planteja alternatives. Passa amb l'electricitat, la gasolina o l'aigua. Fa poc he estat a Israel i la majoria d'edificis tenen energia solar i l'aigua de regar és controlada amb sistemes de degoteig. No és que altrament deixi de ser més rendible. És que és obligat de fer-ho així. Són alternatives per for-

ça. No es pot consumir desorbitadament i haurem de dedicar moltes hores a aquestes energies alternatives.

—*I aspectes com el de les deixalles, la replega selectiva i l'energia passen a ser capitals en el disseny d'un habitatge?*

—Fer una casa nova tenint en compte l'aspecte de les deixalles i les alternatives energètiques és relativament fàcil, s'hi ha treballat molt. Però el problema continua essent la mentalitat de la gent: que es convenci que és absurd de malgastar energia i diners. A mi, em varen arribar els efectes d'una postguerra. I a casa m'obligaven a apagar els llums quan sortia o a no deixar l'aixeta mal tancada. I això s'ha perdut. Hi ha hagut un temps que semblava que es podia llençar tot i que fins i tot alguns aliments eren més bons si l'envàs era no retornable. Aquesta és la mentalitat que ha de canviar i crec que ja es va fent.

—*També es parla de domòtica i de casa intel·ligent. Quin impacte tindrà?*

—Crec que la incorporació de la informàtica a l'edifici es farà per la part més consolidada i constatada, la que té efectes pràctics. Si fem aplicacions de noves tècniques perquè sí, sense que siguin necessàries, poden ser un maldecap. La domòtica ha d'aportar sistemes d'estalvi d'energia, cosa fonamental. Però si parlem de controlar electrodomèstics a distància o d'engegar el forn per telèfon, per exemple, potser no cal. Pensem que, dels vídeos domèstics actuals, l'usuari potser n'aprofita només un deu per cent de possibilitats, perquè són massa sofisticats.

—*Creu que caldrà també pensar que amb la telemàtica la gent sortirà menys de casa?*

—Em penso que no passarà això, però respecto qui pugui pensar que sí. No tot és possible a través d'una pantalla. La gent viu cada vegada més a través d'un mitjà mecànic o tecnològic. Però la majoria de contactes es produeixen per via directa i trobades casuals. Mentre la persona sigui persona la cosa important serà la trobada imprevista i el contacte directe. És cert que una persona podrà passar més hores treballant davant la pantalla, però en coses molt concretes.

—*Tornant al creixement urbà, pensa que la massificació afectarà negativament aquest contacte humà?*

—Crec que no, perquè això no va gaire en funció de l'extensió de la ciutat. A partir d'un cert nombre d'habitants, ja no hi ha contacte amb tothom. El problema és si la gent aconsegueix de generar dintre del seu entorn més pròxim, en el barri, una certa intimitat. Hi ha zones de Barcelona, a què no he anat mai, i és que, al final, la gent es mou molt per uns llocs concrets. Si el barri té prou entitat per a oferir la majoria de serveis de tota mena que l'individu necessita, la gent anirà a uns certs llocs —a un museu, gran hospital, a l'estadi— en casos extraordinaris. Això pot funcionar, si hi ha uns pols amb prou personalitat, al marge de la grandària total.

—*Què destacaria del congrés que es farà el juliol?*

—Crec que serà el millor congrés fet mai a l'UIA —i ja n'hem fets vora una vintena, des del 1948—. S'hi han posat mitjans de tot tipus i el nivell serà molt alt.

—*Hem començat parlant de Barcelona. Un congrés d'arquitectes serà un bon aparador?*

—Barcelona, en gran part gràcies als Jocs Olímpics, ha guanyat una gran projecció. Aquest congrés és un element d'un altre ordre, però dintre el sector professional té molta importància, perquè Barcelona té unes característiques molt interessants des d'un punt de vista arquitectònic. En l'àmbit de les ciutats que no són capitals d'estat, diria que Barcelona és la primera d'Europa. Per la dimensió que ha agafat i l'arquitectura que s'hi ha fet, molt proporcionada, assenyada, amb cura en el disseny. No s'hi han fet macroedificis com en algunes altres ciutats. Quan la gent la veu es creu que és una ciutat mesurada, a una certa escala. **Xavier Duran**